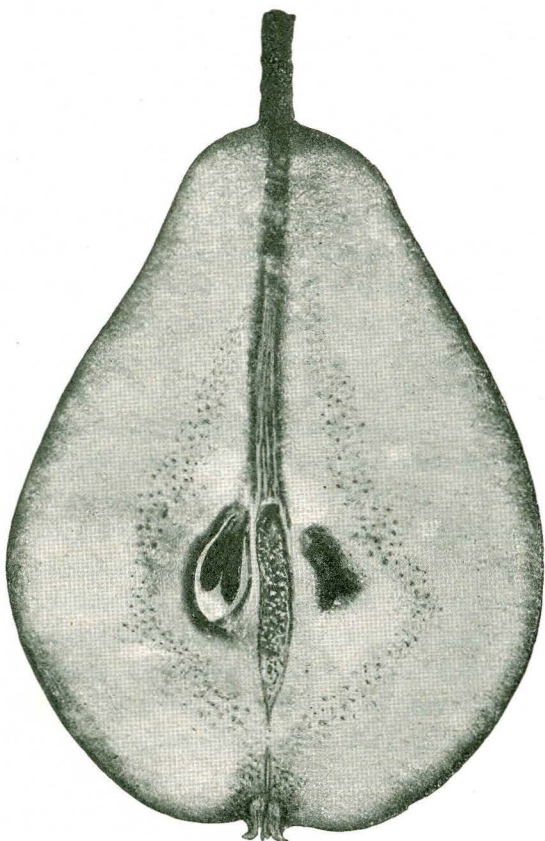

Jan Říha ČESKÉ OVOCE

HRUŠKY

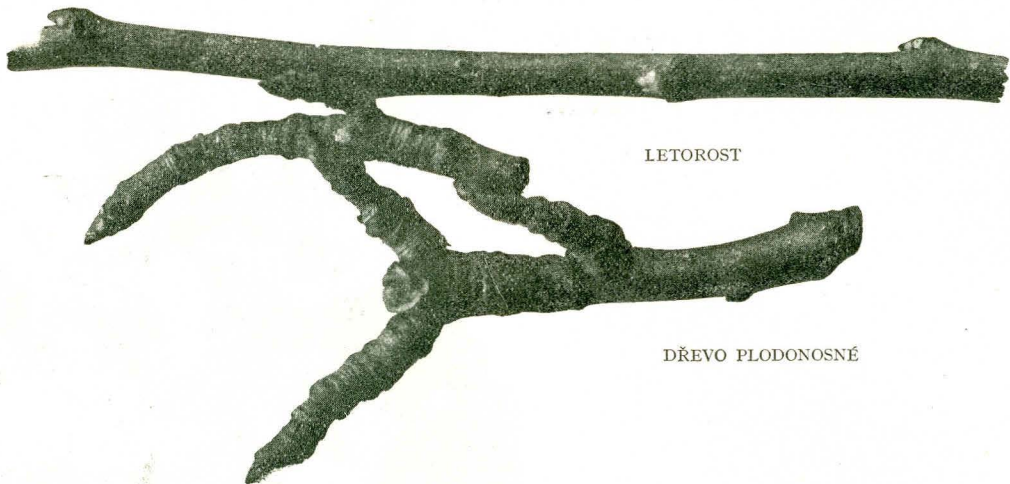
Čís. 17.

MÁSLOVKA AMANLISKÁ

ŘÍHA Jan. České ovoce, Hrušky. B. nezměněně vyd. Praha, Čes. grafická unie, 1937.

Amanlis Bastardine - Beurre d'Amanlis

MÁSLOVKA AMANLISKÁ

Známost této hrušky datuje se od konce 18. století, kdy se o ní vyskytly první zprávy, nato sledujeme se s ní asi v roce 1805 v Bretaňsku, kde známa byla pod jménem „Thiesse“, později pak jako „Hubard“. Nesprávným čtením těchto jmen povstalo postupně mnoho názvů jiných.

Teprve asi v roce 1832 čteme, že byla známa Van Monsovi a že se nalézá u pana Noisette v Paříži a u pana Gayeuxe v Boulogne sur-Mer. Panující tehdy zmatek v pojmenování této hrušky podařilo se opravit teprve asi v roce 1858 a vypátrati její původ. Podle tehdejšího šetření bylo zjištěno, že matečný, nešlechtěný obrovský strom je v jisté štěpnici osady Amanlis blíže Rennesu ve Francii, odkudž byly plody zaslány již roku 1826 panu Noisettovi do Paříže k posouzení. Také hruška „Vilemina“, pokládána jsouc až do té doby za zvláštní odrůdu, uznána byla za stejnorodou. Od té doby jest ve Francii všeobecně známa a dále a dále šířena pode jménem „Beurré d'Amanlis“.

V Německu, kdež jest pode jménem „Amanlis Butterbirne“ rozšířena, těší se veliké oblibě a chválí tam její velikou plodnost, považující ji za nejvděčnější a nejjistější z hrušek jak v lehkých, tak i v jílovitých půdách.

Kdo a odkud ji k nám zanesl, nelze se dopátrati; ale že se tak již dávno stalo, svědčí veliké, statné, zdravé stromy, sem tam více roztroušené, než se snad domníváme. Tak mnohá ta „Václavka“, „Zelenatka“, „Špekovka“ a jiných více není nic jiného, než „Amanliská máslovka“, jak sám měl jsem příležitost zjistiti. I poznámky ku plodům přikládáné s tím souhlasí a ji doporučují. S jedné strany byla mně zaslána s poznámkou: Jest má nejplodnější hruška v celém sadě, zřídka kdy úhoří a při lepší úrodě dává 8—10 pytlů pěkných plodů; zelená barva plodů neláká ke krádeži, neboť vypadá jako nezralá. Neznajíce jejího jména, zoveme ji „Václavkou“ . . .

Podobné poznámky opakují se s mnoha stran.

Na základě těchto zpráv lze ji právem doporučiti co vysokokmen do velkých polních sadů, domácích zahrad, na návse, pastviny, do dvorů, vůbec všude tam, kde nepřekáží svojí mohutností. Na silnice a cesty se hodí méně, neboť větve, pod tíhou plodů skloněné, vadí průvozu.

Béře zavděk jakoukoliv půdou, jen když jest propustnou; v příliš vazké špatně roste, plody pak bývají drobné a kamenité, taktéž jí nesvědčí příliš suchá půda. Naproti tomu se hodí na chráněná místa i vysazená větrům. Na kdouli se daří výborně, vyvíjí se bez velké

práce v slušné jehlance a hodí se pro veškeré jiné větší tvary. Na nejmenší tvary se hodí méně, neboť pro její bujný vzrůst lze jí těžko udržeti ve vykázaných mezích, brzo ta neb ona strana druhou přerůstá a jest těžko vypěstovati rovné kmeny.

Dlouhé, zakřivené, štíhlé letorosty (viz znázornění jich i dřeva plodonosného v čele textu) bývají pod nestejně rozdělenými oky zcela lehce zprohýbané, ve stínu zelené, na slunci zahnědlé, ke konci ochmýřené a hojně rzivě tečkované; na jaře raší světle zeleně a lehce přišedivěle, vyvinující tmavě zelené lesklé, téměř zcela ploché, jen někdy po okraji vlnité listy velmi různé velikosti a tvaru. Některé z nich zvláště od spodu letorostu bývají veliké, kulaté nebo vejčité s krátkou špičkou, jiné jsou užší, delší a eliptické se špičkou ostřejší, mnohé pak i úzce eliptické, povždy však po kraji ostře pilovité, na řapících různých dlouhých, ke konci letorostu opatřených úzkými, dlouhými palisty. Listy příplodní bývají stejné velikosti, avšak na řapících mnohem delších.

Vykvétající strom bývá zcela pokryt velkými, krásnými, červenými prašníky zdobenými květy v hustých chocholících; tyto sestaveny jsou z plátků okrouhlých, takže se jeden druhého téměř dotýká.

Proti mrazům i deštům jeví květy velikou otužilost, pročež přináší téměř rok co rok plodů v hojnosti, jejichž velikost i tvar je věrně znázorněn obrazem, k jehož zhotovení sloužily plody z mladého statného vysokokmenu, a bývají někdy ještě větší; při velké úrodě nebo se stromu rostoucího v hubené, suché půdě bývají o něco menší.

Tvar jeví jen některé malé odchylky tím, že bývají některé plody kratší a baňatější, na některých pak, zvláště stlačených, nalezneme od kalicha až po stopku se táhnoucí rýhu, na způsob, jak bývají některé slívy brázděné.

Otevřený kalich se nalézá v mělounké hrboлатé jamce, na šikmém temeni plodu, sestaven jsa z hrubých plátek, u spodu souvislých, polorohovitých, vztyčených, jednotlivě převislých, zelených nebo rezavě šedých, obkališí bývá více méně, někdy roztroušeně, jindy souvisle hustě porezavěle.

Nestejně dlouhá, poměrně slabá, zelená, dílem rezavá stopka bývá do zhrbolené špičky plodu jako vtlačena a někdy převyšujícím hrbolem přitlačena lehce na stranu.

Hladká, místy rezem jemně zdrsnělá, méně lesklá slupka bývá jasně zelená, slunečná strana některých plodů zcela lehounce zarudlá, později mění se barva zcela nepatrně do rudozelenava, nikdy však nezežloutne a jen pod přilehlým listem, nebo kde plody těsně k sobě jsou přimáčknuty, bývá bělavá skvrna. Jemné, šedě rzivé, na slunci někdy rudě vroubené tečky pokrývají hustě celý plod; mimoto bývá sem tam roztroušena drobná, místem i souvislá, hrubší šedá rezavina. Na některém plodu se táhne rezavá úzká prouha od kalicha až po stopku. Zdánlivě zrnitá, bělavá, do žlutava se měnící, někdy i zelenavá (v plodech ve stínu vyrostlých) dužnina bývá plná šťávy, zcela máslovitá, až tekutá, chuť zcela dobrá, sladká a lehce kořenitě vonná.

Zdánlivě hrubě, vpravdě však jemně ozrněný, silněji dutoosý a bíle vyložený jaderník chová v dlouhých, úzkých přilehlých pouzdrech obyčejně zcela nevyvinutá jádra.

Trhati se má tak první dny září, podle počasí a teploty někdy o několik dní dříve, jindy později, načež po několika dnech dozrává, aniž barvu mění. Nenechá se tedy stupeň zralosti podle barvy posouditi, zde rozhoduje zkušenost a jemný stisk pod stopkou. Uzárlé plody neudrží se dlouho a právě tím se stává tomu, kdo čeká na zežloutnutí, že promešká nejvhodnější dobu a nelze se potom diviti, že mnohému více nechutná v přežralém stavu.

Často se činí výtky, že zraje právě v době švestek a tím jaksi se stává zbytečnou. Kdybychom měli však na to dbáti, musili bychom se zřící řady vpravdě výtečných, současně zrajících hrušek.

Pro vzdálené zasilání musí se trhati hned, jak pravé velikosti dosáhla a dokud je ještě tvrdá; pak vydrží sebedelší dopravu, aniž se poškodí. Její dobrá chuť řadí ji k lepším stolním plodům, její velikost pak činí z ní hledanou tržní a obchodní hrušku.

Mimo tuto jest známa odrůda s plody pěkně žlutě pruhovanými, která vešla ve známost teprve začátkem třicátých let 19. století. Prvně vyobrazena a popsána byla v r. 1849 panem Bivortem v II. svazku „Album belgické pomologické společnosti“ s poznámkou, že vznikla asi v Angersu.

Liší se od předešlé pěkně žlutě a červeně pruhovanými letorosty i plody téže jakosti a zraje současně. Strom jest však jako veškeré jiné pestré odrůdy daleko choulostivější a zmrzá v krutých zimách.

V naší literatuře nenalezl jsem o tomto druhu ani zmínky, naproti tomu nalezl jsem mnoho krátkých článků v časopisech jinojazyčných. André Leroy vřadil ji ve svůj veliký spis „Dictionnaire de Pomologie“ pod číslem 154 Beurré d'Amanlis; „Handbuch der Obstkunde“, číslo 24 Amanlis Butterbirne; Simon Louis se zmiňuje o ní krátce na stránce 58 jeho „Guide Pratique“ a radí ji v první výběr hrušek letních. V anglických spisech nalézáme ji pod jménem Beurré d'Amanlis, v amerických pak co Beurré Amanlis. Dále má ještě další synonyma: Hubbard, Kaissoise, Thiessoise, Wilhelmine, Delbart, De Bart, D'Elbert, D'Albert, Plomgastelle, D'Amanlis, De Thiessé, Grosse Englische Noisseté, Butterbirne, Dalbret, Duchesse de Brabant a Koussoise.

Š. Druha - E. Čížková

MÁSLOVKA AMANLISEK *Přírodní d' Amanlis* Postupimská *Přírodní d' Amanlis*.
RÍHA, Jan. České ovoce I. Hrušky. 3. nezměněné vyd. Praha: Česká grafická unie, 1937